Ongelma-ajattelusta tervehdyttäviin prosesseihin seminaarin esitykset

Avauspuheenvuoro: Sini Toikka, RAY 2

Vertti-ryhmät, Apua lapselle tukea vanhemmuuteen, kun vanhemmalla on psyykkinen sairaus, Bitta Söderblom 5

Kokemuksia ja tuloksia Vertti-ryhmistä, Matti Inkinen
Ihmeelliset vuodet 9

Vanhemmuusryhmät käytöshäiriöisten lasten vanhemmille,
Liisa Hietala 17

Kokemuksia ja tuloksia Ihmeelliset vuodet ryhmistä,
Tuula Seppänen 21

Vanhemmuus prevention ja pormootion mahdollisuudet,
Tytti Solantaus, tutkimusprofessori, THL 28

Kysymysten laatikko, vastauksia 38

Ennaltaehkäisevä työ ja perheiden tukeminen RAY:n näkökulmasta

Ongelma-ajattelusta tervehdyttäviin prosesseihin –seminaari
15.10.2009

Avauspuheenvuoron runko

1) RAY avustusstrategian ja lukujen valossa
2) RAY:n avustama mielenterveystyö
3) Perheiden tukeminen kolmannella sektorilla

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoittaja

RAY on terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävän järjestö- ja kansalaistoiminnan rahoittaja

- Järjestöt auttavat ihmisiä lähellä heidän arkeaan
- Järjestöt ovat kansalaisyhteiskunnan ydin, väylä kansalaisten osallistumiselle ja vaikuttamiselle
- Tukea toimintaansa saavat mm. monet sairaus- ja potilasjärjestöt, mielenterveysyhdistykset sekä lastensuojelu- ja vammaisjärjestöt

Yhteiskunnallinen vaikuttaja

Avustuksilla vastataan ajankohtaisiin sosiaali- ja terveysongelmiin, joita ovat mm.

- Terveys- ja hyvinvointierojen kasvu
- Väestön ikärakenteen muutos
- Elintavat, kansansairaudet
- Perheiden ongelmat
- Alkoholiongelmat
- Mielenterveysongelmat
- Väkivalta erityisesti lähisuhteissa
- Syrjäytyminen (asunnottomuus, työttömyys ym.)

Avustusstrategia 2008-2011

Hyvinvoinnin edistäminen ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen	Terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäiseminen	Ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttaminen
Strategiset painoalueet	**Strategiset painoalueet**	**Strategiset painoalueet**
1) Järjestöjen perustoiminnan turvaaminen	3) Merkittävien kansanterveys-ongelmien ehkäiseminen	5) Muita heikommassa asemassa olevien väestöryhmien auttaminen
2) Hyvinvoinnin ja osallistumis-mahdollisuuksien edistäminen	4) Sosiaalisen ja taloudellisen syrjäytymisen ehkäiseminen	6) Palveluiden ja palvelu-järjestelmien kehittäminen

Avustukset tulosalueittain 2009, yhteensä 302,5 miljoonaa euroa

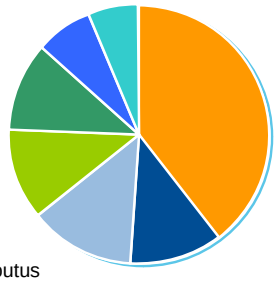

RAY:n avustama mielenterveystyö

- Vuonna 2009 yhteensä n. 30 MEUR
  - Korjaava työ painottuu avustuksissa
    - työ- ja päivätoiminta, klubitalot
    - matalan kynnyksen kohtaamispaikat
    - vertaistuki- ja ryhmätoiminta
  - Ehkäisevä työ:
    - kansalaisjärjestöjen edunvalvonta, vaikuttaminen, asenneilmapiirin muokkaus jne
    - kriisityö
    - koulussa toteutettavat hankkeet
    - **omaistyö**

Perheiden tukeminen kolmannella sektorilla (1/3)

http://www.ray.fi/avustustoiminta/datakuutio/index.php,

- Hakusanalla ”perhe” tulee n. 200 osumaa vuonna 2009 toteutettavista kehittämishankkeista ja vakiintuneesta toiminnasta. Näiden yhteenlaskettu avustusmäärä on n. 20,4 MEUR.

- Lista ei ole kattava, vaan sisältää ne hankkeet/järjestöt, joiden nimissä tai käyttötarkoitusteksteissä mainitaan sana ”perhe”

Perheiden tukeminen kolmannella sektorilla (2/3)

Suuri osa RAY:n avustamasta perhetyöstä toteutuu
määräaikaisina kehittämishankkeina.

Esimerkkejä eri alaryhmistä:

Mielenterveystyö: vanhempien psyykkiset häiriöt
(Omaiset mielenterveystyön tukena ry: alueelliset järjestöt, MLL)

Lastensuojelu: vanhempien avioero, muut perheen kriisitilanteet (päihteet, mielenterveysongelmat), sijoitetut lapset, ulkomailta adoptoidut lapset, lastenkodissa asuvat lapset, perhelomat, monikkoperheet
(Esim. MLL, Barnavårdsföreningen i Finland, Pelastakaa Lapset ry, Suomen Kasvatus- ja Perheneuvontaliitto, Käpy ry, Ensi- ja turvakotien liitto)

Perheiden tukeminen (3/3)

Päihdetyö: vanhemman päihdeongelma
(Esim. A-klinikkasäätiö, Rauman seudun katulähetys, Jyväskylän katulähetys)

Sairaus- ja potilasjärjestöt: lapsiperheiden sopeutumisvalmennus- ja kurssitoimintaan (esim. Sydänlapset ja –aikuiset ry, Suomen Reumaliitto ry)

Maahanmuuttajajärjestöt: kaksikulttuuristen perheiden vanhemmuuden vahvistaminen (Yhteiset lapsemme ry, Monika-naiset liitto ry)

Muu terveys ja sosiaalinen hyvinvointi: esim. kulttuurivähemmistöt, perheet, joissa toinen vanhempi on kuollut, vankien ja omaisten perheleiritoimintaan (Sami Soster, Jyvässeudun nuoret lesket, Vapautuvien tuki ry)

OTU ry:n projektit RAY:n näkökulmasta

- Elementtejä kaikista RAY:n strategian päälinjoista:
  - Ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttaminen
  - Merkittävien kansanterveysongelmien ehkäiseminen
  - Sosiaalisen ja taloudellisen syrjäytymiskehityksen katkaiseminen
  - Hyvinvoinnin ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen
  - => Kehittämisprojekteja, jossa on toteutettu merkittävää ehkäisevää työtä ja luotu uusia toimintamalleja
  - Toiminnan arviointi, juurruttaminen ja levittäminen

OMAISET
MIELENTERVEYSTYÖN TUKENA
UUDENMAAN YHDISTYS RY

Vertti- ryhmätoiminta

Varhaista tukea perheille,
kun vanhemmalla on väsymys-, kiukku-, itkusairaus

Pahoittelen ettei luentoni tekstit näkynyt takariville! Kiitos siitä palautteesta

Vertti - toiminnan kohderyhmä & ohjaajat

- Vanhempi, jolla on mielialahäiriö tai mielenterveydellisiä oireita, mahdollisesti puoliso, avopuoliso, ex-puoliso lapsen isä
- Lapsi/lapset & nuoret
  - 6-8 lasta/ryhmä lasten iästä riippuen, 2-3 vuoden ikähaarukka
- 2 ohjaajaa niin lasten kuin aikuisten ryhmässä
  - Eri ammattikuntia, sektoreita ja organisaatioita edustavat toimijat
    - Monta toimijaa & monenlaista osaamista tarpeen
      - Perheitä palveleva, moniammatillinen yhteistyö
      - Perheiden ohjautuminen monen toimijan kautta

Vertti - ryhmäinterventio lyhyesti

- Perhekohtaiset alkukeskustelut (2 kpl)
  - Vanhempi/vanhemmat tarinoimassa: Lapset puheeksi – työmallin mukaan (Solantaus)
  - Vanhempi & lapsi yhdessä tarinaa luomassa
- 10 rinnakkaista ryhmätapaamista lapsille ja vanhemmille
  - 1 tapaaminen/viikko, 90 minuuttia/kerta
    - 3 yhteistä ryhmätapaamista
- Perhekohtaiset palautekeskustelut joissa ”pieni perheistunto”
  - Jatkotuen tarpeen arviointi ja tarvittaessa saattaminen lisätuen piiriin
- Seuranta

PS. Kehitetty myös perhekurssimalli jonka lähestymistapa, ideologia ja tavoitteet samat: 2 X 3 päivää kurssikeskuksessa, n. 6 kk välissä

Lähtökohdat, tavoitteet ja lähestymistavat

- Lähtökohdat: Motivaatio (vapaaehtoisuus), rinnakkaisuus ja lapsen kokemusmaailma & vanhemmuus
- Tavoitteet: Ennaltaehkäisyä vahvistamalla suojaavia prosesseja
  - Kodin sisäiset suojaavat tekijät
    - Keskinäinen ymmärrys, avoin kommunikaatio, ongelmanratkaisu
  - Kodin ulkopuoliset suojaavat tekijät
    - Vanhempien tuki lapsen ystäville, harrastuksille, koululle, päivähoidolle
- Lähestymistapa: Toiminnallisuus, dialoginen psykoedukaatio & vertaistuki

10 ryhmätapaamista: TEEMAT

Lastenryhmä

2. Ryhmäytymistä, nimi ja säännöt
3. Miten lapsi ymmärtää vanhemman sairautta
4. Omat tunteeni & tarpeeni
5. Tunteiden ilmaisu ja hallinta
6. Rohkeus & kyky ilmaista itseään

Vanhempien ryhmä

2. Ryhmäytymistä, tavoitteet
3. Miten ymmärrän omaa sairauttani
4. Miten lapseni ymmärtää ja kokee sairauteni
5. Miten autan lastani?
6. Valmistautuminen kyselytunnille

1.Mitä meitä yhdistää?

7. Kyselytunti ja lasten tukiaikuiset

8. Rohkeus pyytää itselleen apua
9. Minä itse ja oma tulevaisuuteni

8. Riittävän hyvä vanhemmuus
9. Mitä olemme oppineet & kokeneet

10. Loppujuhla: kunniakirjojen jakaminen

Ryhmätapaamisten rakenne
10 viikkoa, 90 min/viikko

Lastenryhmä

- Alkurituaali
  - Kuulumiset säätilakorteilla
- Päivän teema
  - Tehtävä/harjoitus/leikki
- Välipala: leipää, mehua ja hedelmä
  - Tehtävä/harjoitus/leikki
- Loppurituaali
  - Ensi viikon teema, kysymysten laatikko & Käsitorni
  - Loppukeksi

Vanhempien ryhmä

- Alkurituaali
  - Kuulumiset säätilakorteilla, myös lapsen osalta
  - Palautetta edellisestä kerrasta
- Lastenryhmän teeman esittely
- Päivän teema
- Lopetus

Tarjolla pientä suolaista ja makeaa purtavaa ja kahvia/teetä

Voi olla hyvin toiminnallista tai enemmän keskustelevaa työskentelyä

Siltoja luomassa, ymmärrystä rakentamaan

Lasta kannustetaan vanhempien suuntaan

- Rohkaistaan lasta ilmaisemaan ajatuksiaan & tunteitaan ryhmässä
  - Vertaisten kesken jakamista
- Lasten pohdinnat / kysymykset vanhemmille
- Edellytys perheen yhteiselle tarinoinnille
  - Vanhempien valmius edellytys keskustelun jatkumiselle

Vanhempaa rohkaistaan lapsilähtöiseen vuorovaikukseen: kyvykkyys

- Lapsi ”läsnä” keskustelussa
  - Aiheita lapsen ja vanhemmuuden näkökulmasta
  - Vanhemmalle ymmärrys lasten työskentelystä: mitä, miten ja miksi
  - Herkistymistä lapsen kokemuksille ja tuentarpeelle
  - Vanhemmuusidentiteetin tukemista

11 lapsen mietteet osallistumisesta toimintaan

Ennakko-oletus

”Eka tuntu, että on ihan tyhmää…”

Lapsen kokemus osallistumisesta

- Vertti- ryhmään osallistuminen oli kuitenkin myönteinen kokemus
  - Toiminnallisuus, toistuvat rituaalit & välipala
  - Mahdollisuus oppia paremmin ymmärtämään omaa tilannetta
  - Myönteinen kokemus ohjaajista: kiinnostuneita ja mukavia
  - Vertaiset ja vuorovaikutus ryhmässä
    - …juteltiin kaikkea yhessä…
    - …sai kuulla niitten muitten juttuja…
    - …kukaan ei ollut yksin… vaan yhessä

Lapsen kokemus osallistumisesta

- Vertaisten/vertaisryhmän merkitys
  - ”Melkein kaikesta niiden kaa oli helppo puhuu… …koska ne ymmärs sen… … tai mikä mul on hätänä.”
  - ”Kaikilla oli vähän niit samoja juttuja. Ei tarttenu mitenkään salata tai hävetä tai jotain.”
  - ”Koska niiden muidenki vanhemmilla oli masennus ja ne oli niin kivoja (oletus omasta itsestä?) ja pysty luottamaan niihin.”
  - ”Ku niill on ne samat tunteet.”

Ymmärrystä rakentamaan

” No, ku siell oli lasten ja aikuisten kerta niinku yhessä,
niin ne aikuiset kerto vastauksii niinku kysymyksiin,
mitä me lapset oltiin tehty…
…Se autto siihen et sitten ymmärs jotain.”

Ymmärryksen merkitys

- Uusi asennoitumistapa
  - Ku tietää äidin tilanteen tai tällee, niin sit on helpompi suhtautuu niihin, kun se on vihainen tai tällee.”
- Omalle minälleen enemmän tilaa
  - ”Niin ku, et tietää enemmän niist asioista, voi enemmän niin ku olla ittensä.”
- Vähentynyt hätä
  - ”Ymmärtämällä mist on kysymys ja antamalla sen olla rauhassa. Ettei sitte koko ajan vaan pyöri ympärillä ja tee siitä vielä vihaisempi”
- Helpotusta itsesyytöksiin
  - ”Voi tulla sillee myös kiukkuiseksi, jos ei ymmärrä sitä, että se on niin ku… … et sitä luulee et se on niin ku oma vika ja suuttuu siitä…”

Suosittelevatko lapset kohtalotovereilleen? Miksi?

- Ymmärrystä
  - ”Sen takii, et ymmärtää, että miks vanhempi on väsynyt ja miks äidit voi käyttäytyy oudosti.”
- Helpotusta
  - ”No, ku se oli hyvä ryhmä ja koska se auttoi, se auttoi sillee niin ku, et helpompi olla.”
- Apua puhumiseen
  - ”Siks, et se auttaa. Se auttaa sillee… sit tietää miten sen äidin kans sit pitäis jutella niist asioista ja äidilleki voi olla vaikeeta.”
  - ”Sen takia ainakin, et se auttais. Sit ois, ehkä, niin ku helpompi puhuu muille kun on joilleki niin ku puhunu. Ja sit sielt ehkäpä vois saada kavereitaki.”
- Vanhemman hyöty
  - ” No, ehkä et sen vanhempi sitten paranee.”

Interventiosta lapsen sanoin

- Nyt menee paremmin. Sellainen et tää ryhmä … paljon helpompaa tavallaan.”
- ”Joo autto… puhumiseen, et pysty kertoon, miltä tuntuu ja kaikkea tällaista”
- ”On varmaan ollu hyötyä jonkun verran, tietää enemmän masennuksesta, se on varmaan se hyöty.”
- ”No, on se sillee, niin ku et se autto sillee… ei oo hirveesti enää niinku paineita.”
- ”Oli siit apua, äitikään ei enää kauheesti huuda.”
- Helpottunut olo, äitikin puhuu siit paljon enemmän ja mullakin on paljon helpompaa, kun mä tiedän siit enemmän, siit masennuksesta

Ajatuksia Vertti- toiminnasta

- Myönteinen auttajakokemus
  - Mieluisaa & antoisaa… jopa kivaa (niin ammattilaisille kuin perheille)
- Sektori-/organisaatiorajoja ylittävä yhteistyö
  - Ei sido liikaa resursseja yhdeltä toimijalta
  - Tarjoutuu moniammatillista osaamista perheiden käyttöön
- Lyhytkestoinen ryhmäprosessi ei ihmeitä saa aikaiseksi
  - Monelle kuitenkin riittävä interventio
    - Rinnakkaisuus mahdollistaa ”oppien” juurtumisen
    - Lisätukea tarvitsevat tunnistetaan varhain
  - Mihin ammattilaiset pystyvät sitoutumaan?
  - Minkälaisia interventioita on mahdollista toteuttaa nykyisillä resursseilla?

Vanhempien arviot

	perheitä	vanh.	lapsia
Pehekurssi:			
2007-2008	5	8	11
2008-2009	8	9	11
Vertti ryhmä			
2007	6	8	6
2008	8	8	6
Yhteensä	**28**	**34**	**34**

- Sairaalahoidossa heistä oli ollut 22
- Keskeyttäneitä 3 perhettä
  - Perhekurssit 2 perhettä
  - Vertti-ryhmät 1 perhe
- Arvioinnissa mukana 26 vanhempaa

- Pariskuntia oli 7
- Erossa asuvia vanhempia, perhekurssilla oli 2
- Ei diagnoosia 7 vanhempaa
- Diagnoosit vanhemmilla:
- Kaksisuuntainen mielialahäiriö 8
- Masennus 19
- Skitsofrenia 2

Vanhempien tavoitteet itselleen vanhempana

- Oppisi huomiomaan lasta
- Turvalliset rajojen asettaminen lapselle
- Miten voi olla hyvä vanhempi sairaudesta huolimatta
- Miten tunnistaa milloin lapsi tarvitsee apua
- Oppisin puhumaan sairaudestani lapselleni

Vanhempien odotukset lapsille

- Tiedon ja ymmärryksen lisääminen sairaudesta
- Vertaistukea: En ole ainut lapsi, jonka vanhempi sairastaa.
- Lapset ymmärtäisivät että sairaus ei ole heidän vika

OMAISET MIELENTERVEYSTYÖN TUKENA UUDENMAAN YHDISTYS RY

Vanhempien arviot ryhmistä

Vanhempien odotukset lapsille

- Rajat itsensä puolustaminen
- Uskaltaisivat/oppisivat näyttämään tunteita
- Lapsen elämään suojaavia asioita
- Ei liikaa vastuuta vanhemmasta

1. Vanhemman huomio lapseen/lapsiin ja hänen/heidän tarpeisiinsa ja kokemuksiinsa

	ennen ryhmää	ryhmän jälkeen	n. 6kk ryhmästä
Keskiarvo	6,8	7,6	7,6

2. Vanhemman ongelmanratkaisutaito

Keskiarvo	6,7	7,4	7,9

3. a Vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä (läheisyys, empatia, turvautuminen ym.)

	ennen ryhmää	ryhmän jälkeen	n. 6kk ryhmästä
Keskiarvo	6,9	7,5	8,1

4. Lapsen/lasten ymmärrys vanhemman sairaudesta

keskiarvo	6,4	7,7	8,0

OMAISET

Poimintoja keskusteluista

- *Töiden jälkeen varataan aikaa päivän kuulumisille puolin ja toisin.*
- *Viime kuukaudet ovat olleet tasapainoilua siitä joudunko sairaalaan.. Lapset ovat olleet asiasta huolissaan. Itse en ole oikein jaksanut asiasta paljoa keskustella lasten kanssa. Puoliso on kuitenkin puhunut siitä lasten kanssa ja rauhoitellut lapsia.*

OMAISET

5. Lapsen/lasten aktiivisuus perheen ulkopuolella esim. ystävät, harrastukset ja sosiaalisuus

	ennen ryhmää	ryhmän jälkeen	n. 6kk ryhmästä
Keskiarvo	7,4	7,9	8,0

6. Lapsen tukiverkosto

Keskiarvo	6,8	6,9	6,8

OMAISET

Poimintoja keskusteluista

- *Ennen ryhmää meillä ei ollut yhteistä kieltä, jolla olisimme voineet puhua masennuksestani. Ryhmän jälkeen olemme kyenneet puhumaan sairaudestani. Tämä on lähentänyt meitä perheenä.*
- *Pojastani on löytynyt myös uusia piirteitä osaa pitää puoliaan ja saa raivareita.*
- *Tyttäreni on oppinut luottamaan minuun eikä pelkää enää, että tekisin jotakin itselleni.*

OMAISET

- *En ole itse oikein ryhmäihminen ja tärkein syy osallistumiseen olivat tytöt, jotka ovat myös hyötyneet ryhmistä. Tulivat aina mielellään ryhmään, mikä motivoi myös minua.*

- *Tärkeää oli myös, että olin ryhmässä lasten kanssa. Se ei olisi ollut niin hyödyllinen, jos lapset olisivat osallistuneet pelkkään lastenryhmään ilman minua.*

OMAISET

Pohdintaa

- Auttanut yhteisen kielen löytämisessä
- Lisännyt vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä
- Valmius hakea apua lapselle ja myös itselle parantunut
- Vaikuttanut monen kohdalla myös myönteisesti omaan vointiin

OMAISET

OMAISET
MIELENTERVEYSTYÖN TUKENA
UUDENMAAN YHDISTYS RY

Ohjaajien kokemuksia Vertti -ryhmistä

Matti Inkinen

Vertti-ryhmät pääkaupunkiseutu

	ryhmiä	perheitä
2007		
Espoo	1	7
Helsinki	4	20
2008		
Vantaa	1	5
Espoo	2	13
Helsinki	4	21
2009		
Vantaa	2	10
Espoo	2	11
Helsinki	1	7

Perhekurssit

- Finlands Barnavårdsföreningen rf, Familjehörnan, Ekenäs: **5 perhekurssia**
- Omaisyhdistyksen ja Suomen lastenhoito-yhdistyksen yhteiset kurssit: **4 perhekurssia**

Ryhmänohjaajien kokemuksia ja arviota Vertti ryhmistä

1. Ohjaajien arviot toiminnasta Swot analyysi 2007:
   - vahvuudet
   - mahdollisuudet
   - haasteet
   - esteet

   Tehty ryhmätyönä, paikalla 15 ohjaajaa

2. Neljän ryhmäohjaajan haastattelu syksy 2009

Vahvuudet

- Lapsen näkökulma ja vanhemmuus keskiössä

”Mun oma kokemus on se, että kyllä mä aina hämmästyn ja ihmettelen mitä ne lapset siellä ryhmissä tuottaa”

”Jos mä ajattelen sitä lasten ryhmässä olosta yhdellä sanalla niin vapautuminen on ollut se, minä olen kuka tahansa lapsi, sen vertaisuuden kautta pulpahtanut varjosta esiin.”

”*Viimeisellä kerralla kun syötiin täytekakkua niin yksi lapsista sanoi, että nyt mä tiedän, että äidin sairastuminen ei ole minun vika, se oli aika liikuttava hetki”*

”*Vanhemmuutta voimistava - vanhempana vahvistuu”*

Vahvuudet

- Ryhmissä päästään nopeasti asioiden ytimeen
- Konkreettinen yhteistyömalli perheiden kanssa
- Vertaistuki

”Ja kyllä minä ajattelen että ne paremmin pystyy toisillensa antamaan, kuin mitä minä työntekijänä yksilötapaamisissa”.

”Ryhmässä monta eri tasoa: yksittäinen lapsi, vanhempi, perhe ja sitten tulee se vertaisuus”

”Keskustelun avaaminen perheessä”

Mahdollisuudet

- Tuoda yhteen perheitä, joilla vaikeuksia
- Kolmikantayhteistyö, aikuispsykiatria, lastensuojelu ja perheneuvola
- Jatkotyöskentely ja ohjaaminen tarvittaessa lisätuen piiriin.

”Yhteinen asiakas , hyvin resursoitu täsmäapu”.

”Yhteinen oppiminen - yleistyy muuhunkin asiakastyöhön”

Mahdollisuudet

- Mahdollisuus työntekijän ja perheen tasavertaiseen kohtaamiseen

” *En tiedä mitä sanoa, mutta on ollut suuri ilo olla mukana tässä toiminnassa ja siinä on hävinnyt kaikenlaiset identifikaatiot ja muut et siinä on oltu niinku ihminen ihmisen kanssa. Ihmiset yhdessä*”

- Työn iloa

”Se että itselle tulee hyvä fiilis ei pääsääntöisesti ole mitenkään haitaksi.”

”Vertti -ryhmämalli mahdollistaa oman luovuuden käytön harjoitusten, tehtävien ja menetelmien kehittämisessä.”

- Työmallin käyttö muissa vanhemmuutta rasittavissa ongelmissa.

Haasteet

- Toiminta ”aktivistien varassa”
- Työntekijöiden vaihtuvuus
- Miten profiloitua ja löytää oma paikka monien hankkeiden joukosta

Haasteet

- Asiakkaiden ohjautuminen ryhmiin

”Ryhmien kokoaminen ei saisi olla liian vaikeaa työntekijöille. Se on niin monesta palikasta kiinni, että siinä meinaa mennä välillä hermot. Sen ryhmän vetäminen on helppoa, kun se on kasassa”.

- Miten luoda rakenteet ryhmien jatkumiselle

”Useamman vuoden kaupungin painopisteinä ovat olleet lapsiperheet, ryhmätoiminnat lyhytinterventiot, verkostoituminen ja yhteistyökumppanuus. Niihin kannattaa aina vedota kun tarvitaan tilaa Vertti-ryhmille.”

Heikkoudet

- Ei selkeästi vielä minkään organisaation vastuulla
- Ryhmän vetovastuu henkilöityy
- Organisaatiomuutokset
- Työntekijöiden vaihtuvuus
- Ennaltaehkäisyn mahdollisuudet

  ”Se on keskustelematta mitä se varhainen tuki oikeasti on, mitä se eri toimijoille tarkoittaa. Kyllä se edellyttäisi keskustelua kuka ja mitä.”

Pohdintaa

- Ohjaajat kokeneet ryhmämallin selkeäksi ja helposti omaksuttavaksi
- Palautteet työtovereilta myönteisiä
- Työskentely ryhmässä niin perheiden kuin muiden ohjaajien kanssa mukavaa ja antoisaa
- Perheet hyötyneet ryhmistä
- Mahdollistaa yhteistyön eri toimijoille
- Jatkotuen arviointi

Toiminnan vakiinnuttaminen

- Toimivien rakenteiden luominen
- Toimintaan osallistuvien organisaatioiden sitoutuminen toiminnan järjestämiseen
- Uusia toimijoita mukaan: Koulujen oppilashuolto henkilöstö, leikkipuistojen sosiaaliohjaajat, seurakuntien työntekijät, erityislastentarhaopettajat, terveyskeskusten depressiohoitajat, järjestöt
- Ratkaisematta, kenen vastuulla ryhmien järjestäminen
- Jatkuvuuden takaaminen

OMAISET

Linkkejä

- www.otu.fi arkisto: Väliraportti, Lapsi ja vanhemman psyykkinen sairaus 2005-2007 ja loppuraportti: Lapsiomaisena projektista 2002-2005
- www.thl.fi Toimiva lapsi ja perhe hanke
- www.google.com Hakusana Lapset puheeksi manuaali, Tytti Solantaus
- http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyvakaytanto/kaytannot/ Aihealue: lapset ja nuoret, otsikko: Mielenterveystyön moniammatillinen vertaisryhmätoiminta lapsille ja vanhemmille

OMAISET

Ihmeelliset vuodet
Kokemuksia vanhemmuusryhmistä

Liisa Hietala, projektityöntekijä

Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä

- Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry, Vertti 2-projekti 2005-2009
- Ihmeelliset vuodet -ohjelma
  - Carolyn Webster-Srattonin vanhemmuustaitojen ohjausryhmät käytöshäiriöisten lasten vanhemmille
- The Incredible Years Programs
  - Basic Parenting Program
  - Advanced Parenting Program
  - Dinosaurus School
  - Teachers Program
    - (www.incredibleyears.com)

Ihmeelliset vuodet: tausta-ajatuksia, -oletuksia ja -periaatteita

- Interventio opettaa periaatteita eikä niinkään tiettyä tekniikkaa
- Triadi-malli: vanhempaa opetetaan puuttumaan lapsen ongelmaan
- Lapsen käyttäytymisen havaitseminen ja tunnistaminen - ennakointi
- Oman käyttäytymisen tiedostaminen
- Uusia taitoja täytyy harjoitella aktiivisesti, myös kotona
- Ohjaaja toimii yhteistyössä vanhemman kanssa; vanhemman uskomukset ja tavoitteet; toivon ylläpitäminen

Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä

- Kuusi satunnaistutkimusta, tuloksia:
  - lisää vanhemman positiivisia tunteenilmaisuja, kuten kehumista ja vähentää kritiikkiä
  - lisää tehokasta rajojen asettamista ja korvaa kurittamisen ja ”pakottavan” kurin
  - vähentää vanhemman masennusta ja lisää itsetuntoa
  - lisää perheen kommunikointia ja ongelmanratkaisua
  - vähentää lapsen käytösongelmia vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa ja lisää positiivisia tunteenilmaisuja ja tottelevaisuutta (esim. Norjassa 70 % lapsista alle kliinisten rajojen intervention jälkeen ja seurannassa)

Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä

- Osallistujat
  - 6-12 vanhempaa, joilla 2-10 vuotiaat lapset
  - lastenhoito järjestetty vanhempienryhmän ajaksi
- Kesto
  - 12-15 viikkoa
  - 2 tuntia kerrallaan
- Sisältö
  - leikki
  - kehuminen ja palkitseminen
  - rajojen asettaminen
  - ”huonon käyttäytymisen” käsitteleminen

Leikki

Aloitetaan siitä, miten luodaan positiivista suhdetta lapseen:

- Kuinka leikkiä lapsen kanssa
  - lapsijohtoinen leikki
  - tottelevaisuuden mallioppiminen
  - lapsen näkökulma ja ikätaso huomioon
- Leikin kautta oppiminen
  - kuvaileva kommentointi
  - ongelmanratkaisun ja sosiaalisten taitojen oppiminen
  - huomiosääntö

Kehuminen ja palkitseminen

- Miten kehutaan tehokkaasti
  - täsmällisyys
  - prosessin kehuminen
  - itsestäänselvyydet
- Vanhempien ”itsekehu”
- Lapset, jotka eivät ota vastaan kiitosta
- Sosiaaliset ja aineelliset palkkiot

Rajojen asettaminen

- Tehokas rajojen asettaminen
  - kodin säännöt
  - täsmällinen, ennustettava ja positiivinen käskeminen
- Miten lasta autetaan hyväksymään rajoittaminen
- Miten reagoidaan tottelemattomuuteen

”Huonon käyttäytymisen” käsitteleminen

- Huomiotta jättäminen
- Harhautus
- Ennakoiminen
- Aikalisä
- Johdonmukaiset seuraamukset ja etuoikeuden menetys
- Ongelmanratkaisun ja sosiaalisten taitojen opettaminen

Vanhemmuus-pyramidi

Carolyn Webster-Stratton

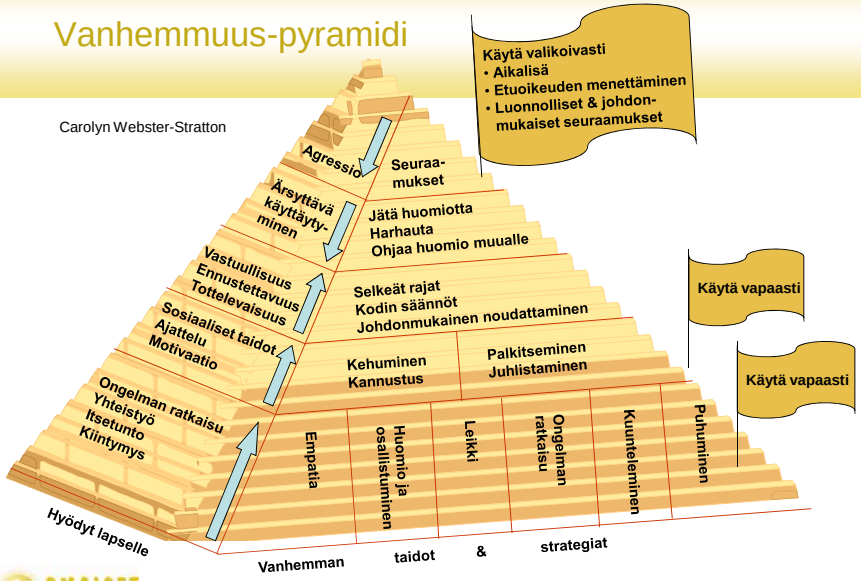

Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä

- Aivoriihi
- Roolileikit
- Videot
- Koti- ja kaverisoitot
- Kotitehtävät (Ihmeelliset vuodet -kirja)
- Ryhmän tuottama materiaali
- Mallintaminen ja palkitseminen
- Tauot

7. tapaaminen – tehokas rajojen asettaminen

- Tervetuloa
- Keskustelu kotitehtävistä
  - kokemuksia tarra- ja pistetaulukoista
  - kokemuksia kehumisesta: itsensä, muiden ja yhteydenotosta opettajaan
  - kenttätehtävä, missä mennään?
- Päivän aihe: tehokas rajojen asettaminen - on tärkeää olla selkeä, ennustettava ja positiivinen
  - Aivoriihi: Mitä hyötyä lapsillenne on siitä, että kotona on selkeät ja vakiintuneet rajat? Mitä esteitä vanhemmilla voisi olla rajojen asettamiselle?
- Kahvitauko
- Videopätkät
  - 3-6, roolileikki
  - 7-10, roolileikki
  - 11-12, (19-20), 21-29
- Kotitehtävät
- Arviointi
- Lopetus

VIIKON KOTITEHTÄVÄT

TEE:

VÄHENNÄ antamiesi käskyjen määrää vain kaikkein tärkeimpiin.

Kun on tarpeellista, **ANNA POSITIIVISIA JA TARKKOJA KÄSKYJÄ.** Vältä antamasta kysyviä käskyjä, -pas/päs-käskyjä, kielteisiä käskyjä, epäselviä käskyjä ja ketjukäskyjä.

Seuraa ja kirjaa kotona antamiesi käskyjen määrää ja muotoa puolen tunnin ajan Käskyt- tilastolomakkeelle, ja kirjaa lapsen reaktiot käskyihin.

KEHU lastasi aina, kun hän tottelee käskyä.

Käytä Kodin säännöt -lomaketta merkitäksesi sääntöjä, joita pidät kaikkein tärkeimpinä. Kirjoita nämä lomakkeelle ja tuo seuraavaan ryhmätapaamiseen.

SOITA KAVERILLESI ryhmästä ja keskustele hänen kanssaan kodin säännöistä.

LUE:

Annetut lomakkeet ja luku 4, *Rajojen asettaminen*, *Ihmeelliset vuodet* -kirjasta.

Jääkaappimuistilaput

RAJOJEN ASETTAMINEN

- Älä anna turhia käskyjä.
- Anna yksi käsky kerrallaan.
- Ole realistinen odotuksissasi ja käytä ikään sopivia käskyjä.
- Anna ”tee”-käskyjä.
- Käske positiivisesti ja kohteliaasti.
- Älä käytä ”lopeta”-käskyjä.
- Anna lapselle riittävä tilaisuus totella.
- Anna varoituksia ja auttavaisia muistutuksia.
- Älä uhkaile lasta: käytä kun-sitten-käskyjä.
- Anna lapselle vaihtoehtoja, jos mahdollista.
- Käske lyhyesti ja tarkasti.
- Tue kumppanisi käskyjä.
- Kehu tottelemista ja luo seurauksia tottelemattomuudelle.
- Löydä tasapaino vanhempien ja lasten kontrollin välille.
- Kannusta lapsen ongelmanratkaisua.

KODIN SÄÄNNÖT

Esimerkkejä:

1. Nukkumaanmenoaika on 19.30.
2. Lyöminen ja kiusaaminen ovat kiellettyjä.
3. Autossa turvavyön pitää olla aina kiinni.
4. Pyörällä saa ajaa vain jalkakäytävällä, ei autotiellä.

Lista teidän kotinne säännöistä:

1.
2.
3.
4.

Jokaisessa kodissa pitää olla rajoitettu määrä ”kodin sääntöjä”.
Jos lista on liian pitkä, kukaan ei muista sääntöjä.

Viikkoarviointi vanhemmille

Nimi Istunto Päivämäärä

Pidin tämän istunnon sisältöä
☐ hyödyttömänä ☐ neutraalina ☐ hyödyllisenä ☐ erittäin hyödyllisenä

Mielestäni videoesimerkit olivat
☐ hyödyttömiä ☐ neutraaleita ☐ hyödyllisiä ☐ erittäin hyödyllisiä

Mielestäni ryhmänohjaajien opetus oli
☐ hyödytöntä ☐ neutraalia ☐ hyödyllistä ☐ erittäin hyödyllistä

Ryhmäkeskustelu oli
☐ hyödytön ☐ neutraali ☐ hyödyllinen ☐ erittäin hyödyllinen

Lisäkommentteja:

OMAISET

Vanhemmuusryhmän aloittaminen

- Ohjaajaksi kouluttautuminen
- Ryhmässä kaksi ohjaajaa
- Materiaalipaketin tilaaminen
- Ryhmän markkinointi
- Vanhempien haastattelut
- Tilat
- Lastenhoito
- Välipala

OMAISET
MIELENTERVEYSTYÖN TUKENA
UUDENMAAN YHDISTYS RY

Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä

Kokemuksia ja tuloksia

Tuula Seppänen, hankevastaava

Ihmelliset vuodet – keskeinen toiminta

1. Vanhemmuusryhmät:

- **8** ryhmää, joista viisi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Ryhmissä oli yhteensä **58** vanhempaa, joista **41** naisia ja **17** miehiä.
- Käytöshäiriöisiä lapsia heillä yhteensä **44**; joista poikia **37** ja tyttöjä **7**.

2. Ihmeelliset vuodet ryhmänohjaajakoulutus ja työnohjaus

- Koulutuksia yhteensä neljä : **98** alan ammattilaista
- Konsultaatiopäiviä kolme, joissa yhteensä n. **80** osallistujaa.

3. Seminaarit (3) ja muut koulutustilaisuudet

Ihmeelliset vuodet – hankkeen arviointi

Arviointikriteeri A: Ihmeelliset vuodet menetelmän vaikuttavuus perheiden kokemana

- Arviointikysymys 1: Mitä tukea ja apua vanhemmat saivat vanhemmuuteen Ihmeelliset vuodet ryhmästä ?
- Arviointikysymys 2: Mitä muutoksia lapsen ja vanhempien tilanteessa tapahtui ryhmän aikana?

Arviointikriteeri B: Ihmeelliset vuodet menetelmän leviäminen ja työntekijöiden kokemukset

- Arviointikysymys 3: Miten Ihmeelliset vuodet menetelmän juurtuminen onnistui?
- Arviointikysymys 4: Mitkä olivat työntekijöiden kokemat hyödyt ja haasteet menetelmästä?

Miten tietoa kerättiin?

1. SDQ - Lapsen vahvuuksien ja vaikeuksien kyselylomakevanhemmille ryhmän alussa ja lopussa (n =44)
2. BDI - kysely vanhemmille ryhmän alussa ja lopussa (n = 27)
3. Ryhmän lopuksi täytettävä palautelomake (n =31)
4. Seurantahaastattelu viidelle vanhemmalle; vuosi ja kaksi vuotta ryhmän jälkeen. (n = 5)
5. Nettikysely ryhmänohjaajakoulutuksen saaneille (n = 22)

OMAISET

Ryhmiin hakeutuminen ja perheiden tilanne ennen ryhmää

Vanhemmat hakeutuivat ryhmiin enimmäkseen perheneuvolasta, lastenpsykiatriasta, nettisivujen kautta

Ryhmiin osallistuvat vanhemmat haastateltiin ennen ryhmää. (Kriteerit)

Vanhemmat kuvasivat tilannetta kotona ennen ryhmää:

- kaoottiseksi, rajoja oli vaikea asettaa
- lapsi ei totellut juuri ollenkaan
- lapsi oli ottanut vallan vanhemman sijaan
- osa vanhemmista jopa pelkäsi tai inhosi lastaan
- riehumista, ylivilkkautta, kouluvaikeuksia, neurologisia oireita

OMAISET

Seurantahaastattelun teemat

- Mikä oli lapsesi ja perheesi tilanne ennen ryhmää?
- Miltä ryhmän aloittaminen ja ryhmässä oleminen tuntui?
- Mitä uusia taitoja opit ryhmässä?
- Mistä oli eniten ja mistä vähiten hyötyä sinulle?
- Miten olet onnistunut ylläpitämään opittuja taitoja ryhmän jälkeen?
- Mikä on tilanne nyt ryhmän jälkeen?

OMAISET

Tilanne ennen ryhmää

- *”…Enhän mä tietenkään edes ollut kuullut sanaa johdonmukaisuus, kuri, eikä mitään näitä. Et mä en oo sitä (lasta) silloin kasvattanut lainkaan, et melkein: ”ota keksipaketti käteen ja oo hiljaa”. Et silloin se on alkanut. Ja sitte se on saanut sellaisen yliotteen, et se on ollu pomo ja jossain vaiheessa mä oon melkein pelännyt sitä. Et mä en uskaltanut laittaa kahvinkeitintä päälle kun se halus aina painaa sitä nappia ja jos se huomas et mä oon laittanut sen päälle, niin se suuttui. Et mä aina pyysin; ”Tuutsä laittaa kahvinkeittimen päälle”, ettei tullu sitä huutoa sitte ”…(H2/2v)*

OMAISET

Kuva 1. Negatiivinen kehä käytöshäiriöisen lapsen perheessä

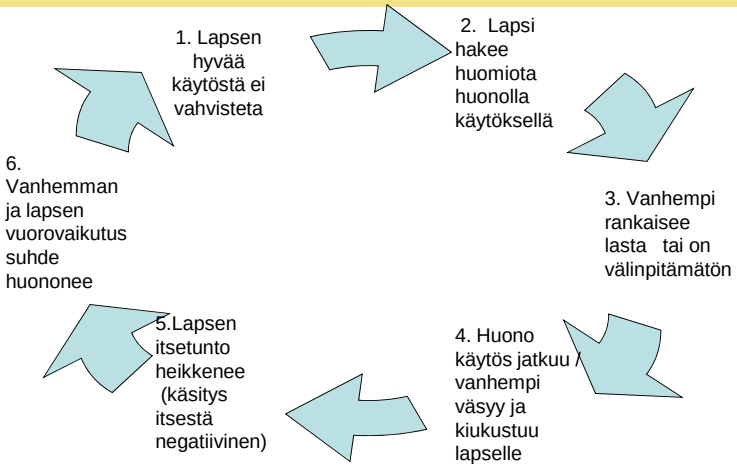

TULOKSIA: Vanhempien arvio ryhmästä yleisesti

- 80% vanhemmista koki saaneensa paljon apua alkuperaisiin ongelmiin, jonka vuoksi he tulivat ryhmään.
- 70% koki, että tilanne kotona oli muuttunut paremmaksi.
- Pärjäämisen lapsen kanssa arvioi 70 % ryhmän lopussa hyväksi ja samoin 70% luotti pärjäävänsä tulevaisuudessa hyvin.
- Yleinen vaikutelma ohjelmasta oli positiivinen tai hyvin positiivinen ja kaikki vanhemmat suosittelisivat ohjelmaa muille lämpimästi. Ohjelma koettiin toimivaksi kokonaisuudeksi.

Tilanne ennen ryhmää

”..tota mulla oli vaan niinku sellainen olo, että mun pitää saada joku tolkku siihen hommaan. Että mä oon niinku se pomo. Et ne komenteli mua välillä ja vähän niinku sellaista, ettei ollut rajoja missään. Et vähän niinku sellainen, niinku kehys.. Mutta se oli sellaista hurjaa härdeliä. Niinku ei rajaa missään eikä aikatauluja missään.” H3 /2v

Kasvatusmenetelmien hyödyt vanhemmille

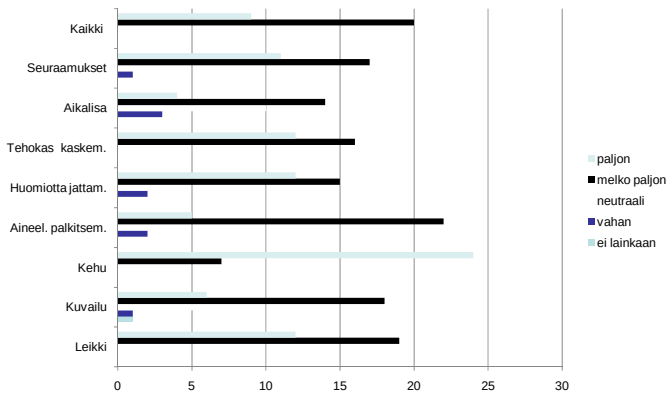

Kasvatusmenetelmien hyödyt vanhemmille

Pääsääntoisesti vanhemmat 80 % pitivät ohjelmassa opittuja menetelmiä hyödyllisinä.
Eniten hyötyä oli "kehumisesta" n. 90 % seuraavaksi hyödyllisintä oli "leikki", sekä "tehokas käskeminen" .
"Kuvailevasta kommentoinnista" oli melko paljon hyötyä vanhemmille.
Vähiten hyötyä oli "aikalisästä" ja "huomiotta jättämisestä". Nämä keinot vanhemmat kokivat selkeästi vieraammiksi.

Eri opetusmuotojen hyödyt vanhemmille

Pidetyin ja hyödyttävin opetusmuoto oli ohjattu ryhmäkeskustelu (vertaistuki).

Ohjelman eri opetusmuodoista melko paljon hyötyä oli kotitehtävistä, ohjaajien luennoista ja kotona harjoittelusta.

Videoista ja roolileikeistä oli vähiten hyötyä.

Uudet taidot - kehu

"Mä muistan, et pojathan rupes kanssa kehumaan toisiaan ja mua ihan hirveesti. Et sitä kautta se jäikin se kehuminen, koska ne koko ajan muistutti mua siitä. Et ne saatto sanoa toisilleenkin, niinku 2- vuotias, että sä teit tosi hyvän piirustuksen, et sä oot tosi hyvä piirtämään. Ja sitte: "äiti, sä oot tosi reipas, sä teet tosi hyvää ruokaa". Et se oli hauskaa, kun ne (lapset) kehuivat vielä silleen täsmällisesti.." (H2 /2v)

Mikä ryhmässä auttoi?

"Yleensä jos on tarpeeks rankkaa kotona, niin kyllä sitä yrittää helpottaa sitä. Ja sitte pystyy niinku etääntymään siitä omasta tilanteestaan, et kun sen esittää toisille, niin sitä kattoo vähän niinku ulkoapäin ja alkaa nähdä niitä asioita. Että tulee tietoiseksi omasta toiminnastaan ja kun siellä (ryhmässä) joutuu kertomaan.. Et onhan se eri asia, kun vaan miettiä niitä itsekseen ja omassa päässään". (H4/ 1v)

Vanhempien kommentteja palautelomakkeesta: mistä he pitivät eniten ryhmässä

- ”tieto siitä, että emme ole ainoita vanhempia, joilla on käytöshäiriöinen lapsi”
- ”ryhmäkeskusteluista”
- ”aito kiinnostus ja huoli perheemme ongelmia kohtaan”
- ”vanhempien kehuminen ja pienten hyvien eteenpäin menevien asioiden huomaaminen”
- ”kirjasta, se antaa mielestäni paljon ohjeita myös tiettyjen ”vaikeiden” aikuisten kohtaamiseen”
- ”ei syyllistetty – ei kyseenalaistettu kykyäni kasvattajana tai arviointikykyäni”
- ”että näki itsessään uusia piirteitä”

Miten muutokset näkyivät lapsessa kotona?

..”no, ihan eka oli se et leikit vartinkin nätisti ja oot lyömättä, niin sai sen tarran.

Niin siinä ei mennyt kun puhutaan päivistä tai viikosta, et se leikki nätisti jopa tunnin. Et ne rupes vilkuilemaan kelloa ja sitte, että;” äiti ollaaks me leikitty 15 minuuttia ja sitte se tarra, ja että mäpäs leikin viel 15 minuuttia nätisti ja saan sen toisen tarran”. Ja sitte mä nostin sen puoleen tuntiin. *Et se oli niinku se oli yks ihan selkee”. (H2 / 2 v)*

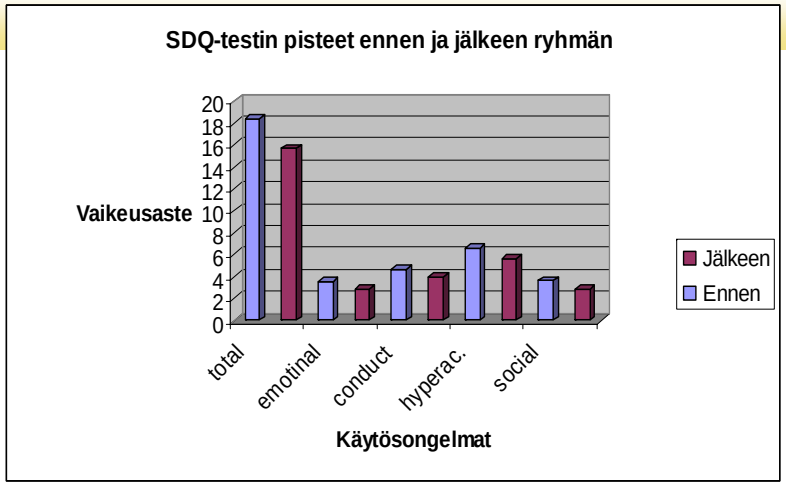

Muutos vanhemmissa

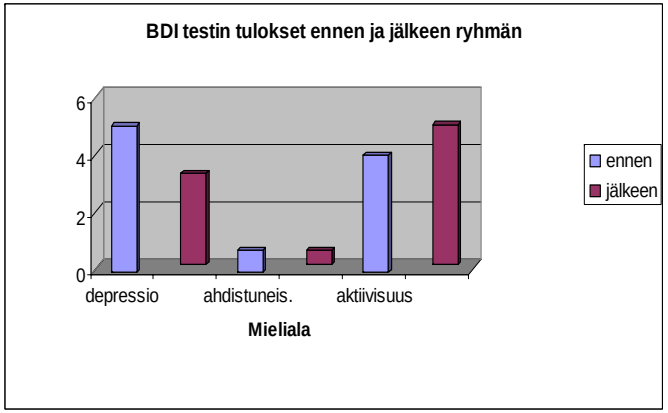

Vanhempien uusia copingkeinoja

Kun vanhemmat tulivat enemmän tietoisiksi omista reaktioistaan he oppivat säätelemään niitä. Myös johdonmukaisuus oli tärkeää :

".. lapsetkin oppii sen, että vaikka äiti on nyt hiljaa, niin se sana pätee edelleen ja se on tehokasta. Että mun ei tartte huutaa enää. Että se oli hirveen uuvuttavaa kun piti olla vihainen.. Mutta nytkin kyllä tietoisesti pitää tehdä se, ettei verenpaine nouse, että ei tarvii suuttua ja että pitää siitä kiinni." .H3 / 2 v.

OMAISET

Vanhempainryhmän tavoitteita ja tuloksia

- Oman ja lapsen käytöksen monitorointi
- Omien vahvuuksien ja rajoituksien tunnistaminen kasvatustyössä
- Realististen, ikätasolle sopivien, tavoitteiden asettaminen lapselle kasvatustyössä
- Ongelmanratkaisutaidot; sopiva ratkaisukeinon valitseminen tiettyyn ongelmatilanteeseen (kehu, palkinnot, rajat, seuraamukset)
- Omien ongelmanratkaisuprosessien seuranta
- Omat coping keinot

(PPP / Sanders, W-S,C)

OMAISET

Tilanne seurantahaastattelussa

Ryhmän opit kantoivat vielä 2 vuoden jälkeenkin:

"ei niinku tuu sellasta paniikkia enää, että voi vitsi, et tää homma ei niinku toimi. Et on jotain sellasta mitä voi tehdä ja pohjaa. Et jos on joku mikä ei toimi, niin on mahdollisuus kehittää jotain muuta." H3 /2v

.. *"no meillä on edelleen hyviä ja huonoja päiviä. Mutta huonoja päiviä on paljon vähemmän kuin ennen. Sitte mä oon oppinut sen, että ei niiku jäädä kiinni niihin huonoihin vaan yrittäis katsoa sitä kokonaisuutta. Ennen mä aina jäin siihen jumittamaan"…(H3/2v)*

OMAISET

Arvioita koulutuksesta

Yleisesti arvioitiin, että koulutus antoi valmiudet vanhemmuusryhmien ohjaamiseen, mutta että taidot kehittyvät vasta käytännössä. Menetelmää pidettiin työläänä, joskin palkitsevana.

- " *koulutus on riittävä, mutta työnohjaus ehdoton*"(V3)
- " *koulutus antoi kohtuulliset valmiudet, mutta materiaaliin perehtymisessä iso työ ja ryhmien valmistelussa on paljon työtä ja muistamista*" (V14).
- " *ensimmäinen ryhmä olisi hyvä vetää jonkun ryhmiä vetäneen kokeneen työparin kanssa*" (V18)

Menetelmän oppeja hyödynnettiin myös yksilötyössä.

OMAISET

IV-menetelmän juurruttamisen onnistuminen ja työntekijöiden kokemuksia menetelmästä

Menetelmä on levinnyt parhaiten peruspalveluihin. Helsingin perheneuvolan innovaatiohanke:

- 49 perheneuvolan työntekijää on saanut vanhempainryhmän ohjauskoulutuksen
- Ryhmiä ohjataan nyt kaksi kertaa vuodessa kaikissa Helsingin perheneuvoloissa.

Myös Turussa ja Jyväskylässä perheneuvoloissa on ohjattu ryhmiä.

Folkhälsan, lastensuojelu sekä lasten- ja nuorten poliklinikat eri puolella Suomea ovat ohjanneet ryhmiä.

OMAISET

Johtopäätöksiä

- Ihmeelliset vuodet ryhmämalli tuonut uuden työotteen perinteisen yksilötyöskentely -mallin lisäksi
- Kokonainen filosofia, vaikuttaa asenteisiin
- Innostava ja kannustava positiivinen, antaa mahdollisuuden kehittyä vanhempana ja työntekijänä
- Työläs ja vaatii sekä työntekijän että johdon sitoutumisen
- Kallis? (tutkimusnäyttö; kustannustehokas)
- Sopii erilaisiin ympäristöihin: ennaltaehkäisy, peruspalvelut, lasten psykiatria, lastensuojelu. Enimmäkseen käytetty peruspalveluissa.

OMAISET

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Vanhemmuus ja prevention ja promootion mahdollisuudet

Tytti Solantaus

- Lapsen kehityksestä ja vanhemmuudesta
- Preventiosta ja promootiosta
- Lasten kehityksen tukemisesta ja häiröiden ehkäisystä vanhemmuuteen vaikuttamalla

Teoreettiset mallit

- Ekologinen malli (Bronfenbrenner)
  - Mikro-, meso-, exo- ja makrosysteemit
- Transaktionaalinen malli (Sameroff)
  - Keskinäisen vuorovaikutuksen malli
- Transaktionaalinen ekologinen malli
  - Distaaliset ja proximaaliset vaikuttajat
  - Distaalinen vaikutus kulkee proximaalisten kautta

- Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa monitahoisen ja -tasoisen ympäristön kanssa
- ulkoisesta syntyy sisäinen
- jokapäiväisestä kanssakäymisestä ja toiminnassa syntyy sisäisiä prosesseja, rakenteita, malleja, kykyjä…
- kotona, päivähoidossa, koulussa, kaveripiirissä…
- Ympäristön luonne vaikuttaa vuorovaikutuksen toteutumiseen

Lapsen kehitysympäristöt: Koti

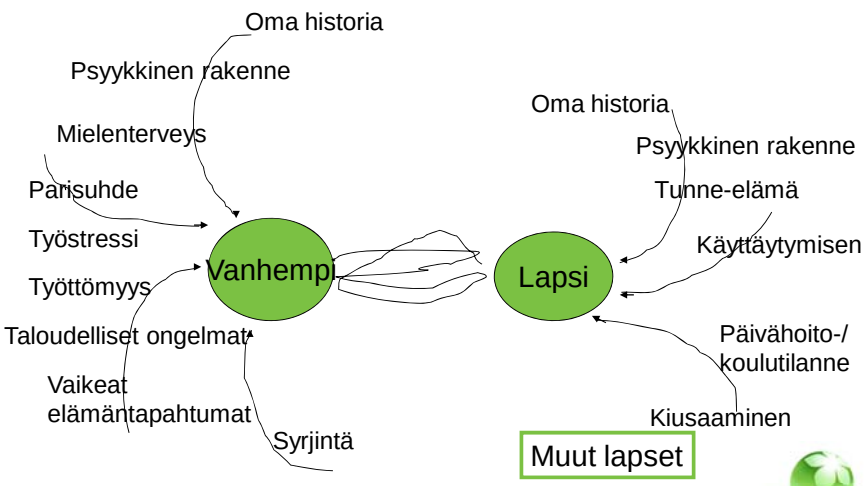

Lapsen kehitysympäristöt: Päivähoito

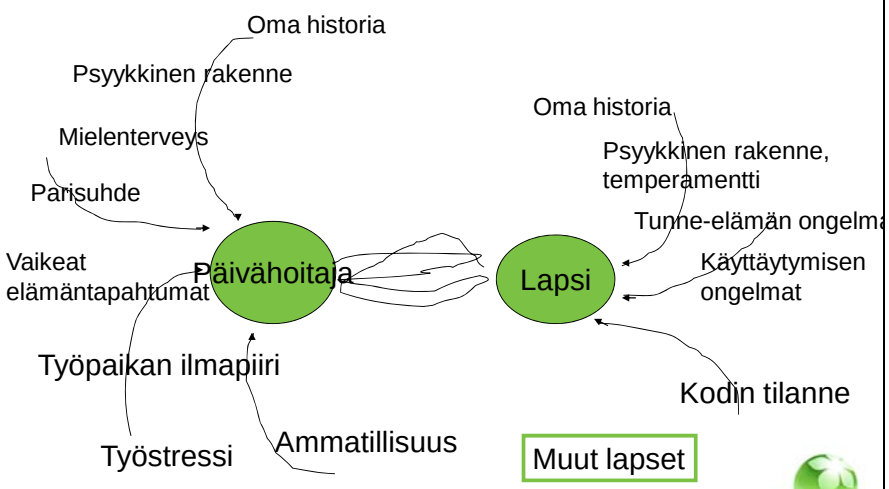

Vanhemmuus

- On suhteissa tapahtuvaa
- Muodostuu ja muovautuu monentasoisissa samanaikaisissa sosiaalisissa todellisuuksissa
- Proksimaaliset ja eritasoiset distaaliset vaikuttajat ja vaikutettavat
  - Vanhempien ja lasten omat ominaisuudet
  - Perhe
  - Sosiaalinen verkosto
  - Lähiympäristö
  - Yhteiskunnan kulttuuriset käsitykset vanhemmuudesta, tulkintakontekstit

Vanhemmuustapojen historia

- 'hyvä' vanhemmuus - 'huono' vanhemmuus
- jokaisella ajalla oma käsityksensä, kasvatustapansa ja omat ohjeensa
  - Päämääränä menestyvälle ihmiselle tarvittavat luonteenpiirteet ja käyttäytymistavat
- 1900-luvun alkupuoli
- Työteliäs ja sinnikäs aikuinen, joka ei luovuta vaikeuksien tullen
  - psyykkisesti sairaat, kehitysvammaiset, rikolliset erotettiin yhteiskunnasta

- Lapsista kuuliaita, työteliäitä, vähään tyytyväisiä, eivät itke turhasta
- keinoja
- Kuningas ja kolme poikaa
- kuri, häpeä ja uhkaukset
  - jalkapuu kirkon portaiden edessä jopa aikuisille
  - koivuniemen herra lapsille
  - ”Ei taida meille tulla tänä vuonna joulua”
- Selkeät sukupuoliroolit
  - Pojille toiminnallisuus ja laajemmat reviirit
  - Tytöille emotionaalisuus ja ihmissuhteet sekä kodin piiri

Lasten ihmisarvon hidas oivaltaminen

- Lapsen oikeuksien julistus 20.11.1959
- Kasvatukseen nk. summerhilliläisyys
  - lasten mielipiteiden kysyminen ja kuunteleminen
  - lasten alotteiden kunnoittaminen
  - “The function of the child is to live his own life – not the life that his anxious parents think he should live, nor a life according to the purpose of the educator who thinks he knows best.”
  - Uuden opettelua kotona koulussa ja päivähoidossa

1990-luvun loppu ja 2000 –luvun alku

- Ihanteena itsenäisyys, aloitekyky, muista erottautuminen, profiloituminen
- Keinot
- Keskustelut lasten kanssa
- Lapsille mahdollisuuksia, vaihtoehtoja
- Lasten treenaaminen,
  - Aikatauluttaminen, vapaa-ajan väheneminen
- Tärkeätä olla hyvä
  - ‘hyvä’- sanan merkityksen muuttuminen
  - Kannustuksesta arviointiin

1990-luvun laman jälkeinen aika Suomessa

- Rajat lapsille!
- Vanhemmuuden nousu yleiseen keskusteluun
- Ns. vapaan kasvatuksen kritiikki

1990-luvun laman jälkeinen aika Suomessa

- Rajat lapsille!
- Vanhemmuuden nousu yleiseen keskusteluun
- Ns. vapaan kasvatuksen kritiikki

1990-ja 2000-luvun vanhemmuuspuhe

- Kehittyi julkinen keskustelu ja ilmapiiri, jossa
  - Onko vanhemmuus kadonnut?
  - Vanhemmilta on vanhemmuus hukassa!
- Puhe koski ‘heitä’, muita, niitä
- Selkeä näkemys ’hyvästä’ vanhemmuudesta
  - ”rajat ja rakkaus”
- Sama ilmiö myös palvelujen vanhemmuuskäsityksessä ja tutkimuksessa

Vanhemmuuden nelikenttä Baumrindin ja Maccobyn ja Martinin mukaan (1960-ja 80-luvuilta -)

	Lämpö +	Lämpö -
Kontrolli +	Ohjaava (auktoritatiivinen)	Kontrolloiva (autoritaarinen)
Kontrolli -	Salliva	Laiminlyövä

- Yhdenlaisen vanhemmuuden aikakausi
- Kunnes alkoi tulla muunlaista keskustelua ja tutkimusta
  - Yhteisöllisyys – miten siihen kasvatetaan?
  - Vanhemmuus syntyy vuorovaikutuksessa
  - geenitutkimus

Mistä vanhemmuus syntyy -1

- Oma historia ja itse koettu vanhemmuus
- Vanhemman ominaisuudet ja persoonallisuus
- Vanhemman tilanne ja vointi
  - stressi…. Mielenterveyden ja päihteiden käytön ongelmat
- Sosiaalinen tilanne ja tuki

Mistä vanhemmuus syntyy -2

Koti

- Perheen lasten lukumäärä
- Lasten ikä ja paikka sisarussarjassa
- Jokaisen perheenjäsenen omat ominaisuudet
- Kodin fyysiset puitteet
  - esim pieni asunto vrt nykyiset isot asunnot

Mistä vanhemmuus syntyy-3

- Lapsen ominaisuudet ja toimintatavat
  - Jokainen vanhempi tietää, että lapset ovat erilaisia
- Lapsen omaisuudet herättävät tietynlaista vanhemmuutta
  - Arka vauva –vähemmän rohkaisevaa vanhemmuutta 3-4 vuoden iässä
  - Levoton lapsi – enemmän rankaisevaa vanhemmuutta
- Lasten tulkinnat/kokemukset vanhemmuudesta
  - Lapset ottavat vanhemmuudesta itsensä näköisen palasen

Geenien merkitys

- Geenien ja ympäristön yhteisvaikutus
- Vanhemmat antavat sekä geenit että muovaavat lapsen ympäristön
  - Esim. vanhemman lukihäiriö
- Lapsen geeniperimän vaikutus
- Lapsen geeniperimä - levottomuus - vanhemman kontrolloivuus ja rankaisevuus – lapsen levottomuus – vanhemman… (David Reiss)

Vanhemmuuden monimuotoisuus

Ympäristön merkitys:

- Kontrolloiva ja salliva vanhemmuus hyvällä asuinalueella ja slummialueella

Toiminnan sisällön merkitys

- Lämmin kontrolloiva vanhemmuus oppimistilanteissa ja vapaassa leikissä

- **Ei ole yhtä oikeaa vanhemmuuden tapaa**

Työttömyys ja perheen tulojen väheneminen

Pennin venyttäminen

Vanhempien jaksamisen ja mielenterveyden ongelmat

Parisuhde

Vanhemmuus

Lapsen kehitys ja mielenterveysongelmat

Solantaus, Leinonen, Punamäki
Dev Psychology 2004:40:412-429

- Vanhemmuus ja yhteiskunnallinen tilanne
- lama

Maailman-talouden ongelmat

Suomen lama

Työttömyys
Hintojen ja korkojen nousu
Sosiaalisten tukien leikkaus

Työttömyys ja perheen tulojen väheneminen

Pennin venyttäminen

Vanhempien jaksamisen ja mielenterveyden ongelmat

Parisuhde

Vanhemmuus

Lapsen kehitys ja mielenterveysongelmat

Solantaus, Leinonen, Punamäki
Dev Psychology 2004:40:412-429

Lasten kehityksen tukeminen ja häiriöiden ehkäisy

- Promootio = kehityksen tukeminen
- Preventio = häiriöiden ehkäisy

- tarvitaan tietoa sekä
  - lasten kehityksestä että
  - kehityksen häiriintymisestä

INTERVENTIOIDEN TASOT
sov. Mrazek ja Haggerty 1994

INDIKOITU	yksilöt - perheet ongelmia, ei sairautta
VALIKOIVA / SELEKTIIVINEN INTERVENTIO	riskiryhmät
UNIVERSAALI INTERVENTIO	koko väestö, väestöryhmät

Kohdistettu preventio (selektiivinen ja indikoitu preventio):preventiiviset interventiot

- Tiettyjen ongelmien ehkäiseminen
- Perustuu sekä terveen että ongelmakehityksen polkujen tunnistamiseen
  - Riski- ja suojaavat tekijät
- Interventiot kohdistetaan niihin riski- ja suojaaviin tekijöihin joihin ajatellaan voitavan vaikuttaa

Preventio ja promootio: vanhemmuuteen vaikuttaminen

Universaali preventio ja promootio:

- Lainsäädäntö
  - ruumiillisen rangaistuksen kriminalisoiminen
  - lapsen hoidon ja tuen tarpeen huomioiminen kun vanhemmalla on mielenterveys- tai päihdeongelmia
- Neuvolat ja kouluterveydenhuolto
  - Uusin tutkimustieto (kaikille) vanhemmille
  - Varhaisten ongelmien havaitseminen ja tuen tarjoaminen
- Media
  - TripleP-vanhemmuusohjelman tv-sarja

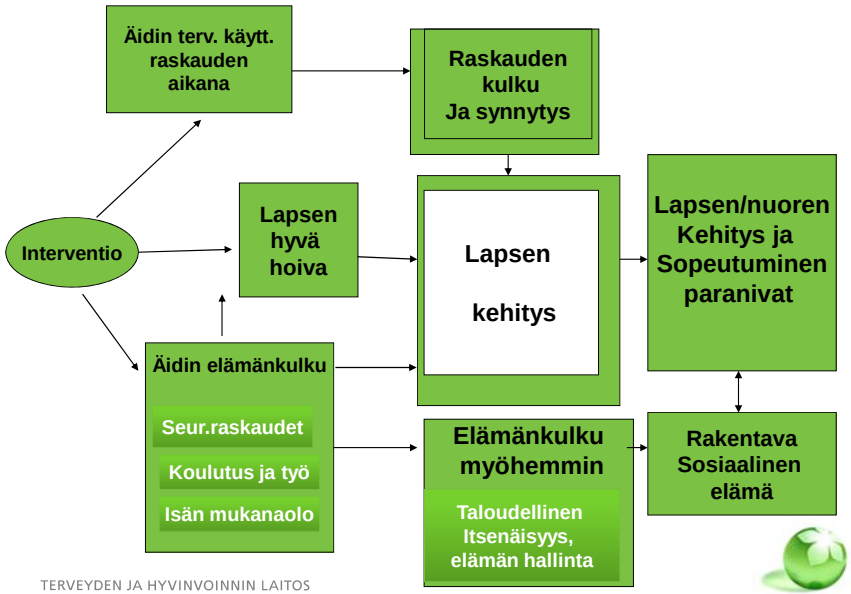

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Fig.1. Conceptual model of program influences on maternal and child health and development
David Olds, The Official Journal of the Society for Prevention Research,2002 (3) 153-172

Vanhemmuusinterventioiden vaikutuksia

Raskaus ja vauvaikä

- Vähemmän raskauskomplikaatioita, parantunut vauvan hoiva, äidin elämänhallinta

Depressiiviset äidit ja vauvat (Karin van Doesum)

- äidin sensitiivisyys lisääntyi
- vauvalla useammin turvallinen kiintymyssuhde
- *Mutta ei vaikutusta, jos perheessä oli paljon muita vaikeuksia*

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Interventioita lapsen sos.emot. kehityksen tukemiseen

- Incredible Years; Carolyn Webster-Stratton, USA
- TripleP (Positive Parenting Practices); M. Sanders, Australia
- Parent Magement Program; M. Forgatch, USA
- Family Talk Intervention; Beardslee et al, USA
- PATHS (Promoting Alternative Thinking Strategies); Mark Greenberg, USA

- Good Behaviour Game; Shep Kellam, USA
- Second Step; Committee for Children, USA
- Zippy's Friends; Chris Bale, Gr. Britain
- Nuorten depression preventioryhmät; Clarke et al, USA
- FRIENDS; Paula Barret, Australia
- jne

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Coping with Stress interventio
Clarke et al, 2001, 2009

- Nuorilla deprsession oireita ja vanhemmalla depressio
- 15 tapaamisen ryhmäinterventio nuorille
- Vähemmän depression oireita, depressiodiagnooseja ja itsetuhoisuutta kuin kontrolliryhmässä
  - Vakava depressio 9.3% vs 28.8%
- *Mutta ei tehoa, jos vanhempi oli akuutisti depressiivinen*

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Leikki- ja kouluikä
Vaikutuksia vanhemmuuteen

Usein käytösongelmista kärsivät lapset ja heidän vanhempansa

- Vähemmän rankaisevuutta
- Myönteisiä keinoja ongelmanratkaisuun
- Myönteisempi suhtautuminen lapsiin
- Parantunut vanhempi-lapsi-vuorovaikutus

Myöhemmällä iällä lapsilla/nuorilla

- Parantunut koulumenestys
- Käytösongelmia vähemmän
- Nuorisorikollisuutta vähemmän
- Vähentynyt päihteiden käyttö
- Vähemmän mielenterveyden häiriöitä

MIKÄ VAIKUTTAA INTERVENTION TEHOON? (Eva Janis-Llopez,)

- **Riskin tason merkitys ?**
  - Riippuu ongelmasta
  - Voiko hyvää kehitystä parantaa?
- **Henkilön ikä ?**
  - Preventiiviset interventiot tehokkaita kaikissa ikävaiheissa
- **Sukupuoli**
  - sukupuolispesifit interventiot joskus tarpeen

MIKÄ VAIKUTTAA INTERVENTION TEHOON? jatk

- **Intervention kesto**
  - Lapset tarvitsevat pitempiä interventioita kuin aikuiset
- **Vuorovaikutuksellisuuden merkitys**
  - Yleensä tehokkaampi, mutta tavoittaa rajoitetun määrän ihmisiä
  - Vaikutus yksilöön – vaikutus yhteisöön?
- **Lapsen kehitysvaihe huomioitava**

MIKÄ VAIKUTTAA INTERVENTION TEHOON? (Eva Janis-Llopez,)

- **Multimodaalisuus**
- Erilaisia toimenpiteitä monelta suunnalta
- Lapsi itse, koti, pv-hoito, koulu, toveripiiri, poliisi…
- Monet interventiopaketit pitävät sisällään vanhemmuus-, opettaja- ja ryhmäosiot
  - Kuten Incredible Years, Triple P
- Uutena median kautta tapahtuva vanhemmuusinterventio Triple P
- 12-osainen TV-sarja
- Todettu väestötasolla vaikuttavaksi

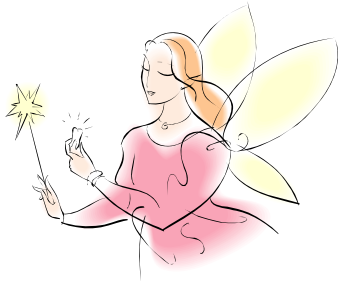

Vanhemmuusinterventiot: yhteenveto

- Mahdollisuus purkaa ongelmallisen vuorovaikutuksen kierrettä perheessä
- Mahdollisuus lasten ja nuorten vaikeittenkin ongelmien ehkäisyyn
- Perheen kokonaistilanne ja muut ongelmat otettava myös huomioon
- Mahdollisuus vaikuttaa vanhemmuuskulttuuriin väestössä

VASTAUKSIA KYSYMYKSIIN

Käytättekö Vertti-vanhempain ryhmissä "vierailevia" luennoitsijoita?

Niissä ryhmissä, joissa olemme olleet mukana, emme ole käyttäneet ulkopuolisia asiantuntijoita. Tavoitteena on luoda prosessi, jossa vanhemmat ohjaajien tukena toimivat asiantuntijoina. Vanhempien ryhmässä on paljon kokemustietoa. Tätä ulkopuolisen asiantuntijan käyttöä voi tietysti miettiä, jos ryhmässä nousee tarvetta saada tietoa esim. masennuksesta tai kaksisuuntaisesta mielialahäiriöistä. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse osata vastata. Näissä tilanteissa voi vaihtoehtona olla, että ohjaaja esim. konsultoimalla asiantuntijaa selvittää kysymyksen ja vastaa itse siihen seuraavalla ryhmäkerralla.

Käsitelläänkö lasten kanssa sitä, ettei ryhmä paranna vanhempaa?

Lähtökohtana ovat lasten kysymykset. Olemme kiinnostuneita siitä, miltä arki perheessä näyttää lapsen näkökulmasta. Ryhmässä olevat vanhemmat ovat usein eri vaiheessa sairastumistaan. Osa voi olla melko hyvässä kunnossa ja sairaus ei välttämättä näy arjessa. Näille lapsille tämä kysymys ei välttämättä ole ajankohtainen. Melkein joka lastenryhmästä tulee kysymys: Voiko masennuksesta parantua? Kuinka kauan sairaus kestää? Näiden kysymysten kautta vanhemmat miettivät vastauksia. Kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastavat vanhemmat ovat vastanneet tähän, että sairaudesta ei voi parantua, mutta sen kanssa voi oppia elämään kun hoitaa itseään ja huolehtii lääkityksestä. Masennuksesta voi parantua, vaikka tiedämmekin, että sairauteen liittyy tietty uusiutumisriski. Tässä yhteydessä tulee keskustella myös siitä, että sairautta voidaan hoitaa. Tärkeää on että lapselle välittyy ymmärrys, että vaikka vanhempi on sairas niin siihen voi saada apua.

Vertti-ryhmän yhteistyö aikuispsykiatrian kanssa, kuinka yhteistyötä voi parantaa ja lisätä, että koko perhe tulisi huomioitua?

Kokemustemme mukaan paras tapa saada aikuispsykiatria toimintaan mukaan on se, että ryhmään saadaan ohjaaja aikuispsykiatriasta. Tätä kautta syntyy luonnollinen linkki, jota kautta tieto välittyy. Ryhmän markkinoinnissa eivät aina riitä jaettavat ryhmäesitteet.

Yksi tapa parantaa yhteistyötä on ryhmänohjaajien vierailut psykiatrian yksiköissä, jolloin toiminnasta voidaan kertoa.

Vertti-ryhmät on yksi tapa huomioida lasta. Ohjautuvuutta ryhmiin voidaan parantaa Lapset puheeksi koulutuksella ja samalla konkreettisesti tuodaan työmenetelmä aikuispsykiatriaan. Miten sairaus on vaikuttanut perheen arkeen? Mitä huolia vanhemmalla on liittyen lapseen? Miten sairaudesta tulisi puhua lasten kanssa jne. Lapset puheeksi menetelmään pääset tutustumaan THL:n Toimiva lapsi & perhe hankkeen sivuilla. Helpoiten löydät manuaalin googlesta hakusanalla: lapset puheeksi manuaali. Siitä saa vinkkejä työskentelyyn vanhemman kanssa. Kannattaa tutustua manuaalin. Lapset puheeksi työmallin tukena käytetään Tytti Solantauksen kirjoittamaa opasta Miten autan lastani. Se, että lapsen tilanteen ja vanhemmuuteen liittyvien kysymysten käsittely olisi mukana aikuispsykiatrian hoito-ohjelmissa, vaikuttaisi myös siihen, että perheitä osattaisiin ohjata ryhmiin ja lapsen tilanne voitaisiin ottaa huomioon.

Miten saisi motivoitua perheitä valitsemaan ryhmätoimintaa yksilöterapia sijaan?

Yksi ryhmätoiminnan vahvuuksista on sen tarjoama vertaistuki. Ryhmään osallistumisen edellytyksenä on, että perheellä on yhdistävä ongelma jota kautta se voi liittyä ryhmään. Vertti-ryhmässä tämä asia on vanhemman psyykkinen sairaus ja Ihmeelliset vuodet ryhmässä lapsen käytöshäiriöt. Strukturoiduissa ryhmissä päästään nopeasti kiinni ryhmän teemoihin. Ryhmän teema sulkee pois tiettyjä aihealueita, mutta toisaalta se lisää turvallisuutta. Vanhemmille ja lapsille voidaan etukäteen kertoa ryhmästä, sen sisällöistä ja tavoitteista, mikä auttaa hahmottamaan tulevaa ryhmäprosessia.
Yksi hyvä tapa tutustua toimintaan on lähteä itse mukaan toimintaan ryhmänohjaajana, jolloin saa käytännön kokemusta ryhmistä. Oman kokemuksen kautta on myös helpompaa kertoa mistä toiminnassa on kysymys, mikä helpottaa perheiden motivointia. Kokemuksemme ryhmistä ovat pääsääntöisesti erittäin myönteisiä. Ohjaajille kokemus on myönteinen, mikä välittyy myös ryhmään. Samoin kuin vanhempien ja lasten kokemukset ovat myönteisiä. Tämän tiedon kertominen voi herättää vanhemmassa kiinnostuksen ryhmätoimintaa kohtaan.

Yksilöterapia ja ryhmät eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja. Meillä on Vertti-ryhmistä kokemusta siitä, että lapsen terapia hoitokäynnit lastenpsykiatriassa tai perheneuvolassa lopetetaan ryhmän ajaksi. Ryhmän jälkeen palautekeskusteluissa voidaan yhdessä vanhemman kanssa miettiä yksilöterapian jatkamista. Kymmenen kerran ryhmä on hyvä tapa tutustua lapseen ja vanhempaan. Keskustelut jatkosta on ollut myös helpompaa ryhmän jälkeen.

Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmässä vanhempia yhdistävä teema ovat lapsen käytöshäiriö. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhemmat ovat onnistuneet lisäämään myönteistä vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä, mikä on näkynyt myös lapsen käytöshäiriöiden vähenemisenä, vaikka lapsi ei ole ollut yksilöterapiassa.

Suurin kysymys varmaankin monessa kunnassa on, että näitä ryhmiä ei ole tarjolla. Jos ne kuuluisivat perheille tarjottaviin palveluihin niin tulijoita varmasti olisi.

Onko lasten ja vanhempien ryhmissä paljon eroja?

Lasten ryhmissä asioita käsitellään toiminnallisten menetelmien kautta. Myös lapsen iän huomioiminen lastenryhmän sisällöissä on tärkeää. Vanhempien ryhmässä enemmän keskustelua, vaikka toiminnallisia menetelmiäkin käytetään. Parhaiten näitä eroihin voi tutustua Vertti-ohjaajan käsikirjassa esiteltyyn ryhmäohjelmaan.

Ihmeelliset vuodet ohjelmassa vanhempien ryhmä on strukturoitu. Vanhempien ryhmän aikana lapsille on järjestetty hoitoa eikä lasten ryhmän toimintaan ole varsinaista ohjelmaa.

Jos ongelmia, millaisia? Miten puututaan?

Tähän kysymykseen oli vaikea vasta koska emme ymmärtäneet mistä ongelmista on kysymys. Liittyvätkö ne itse ryhmäprosesseihin tai ongelmiin joita perheillä on. Vastaamme lyhyesti perheen ongelman tai ryhmäprosessin näkökulmasta.

Jos ryhmän aikana tulee tietoon asioita perheen tilanteesta, jotka vaativat esim. lastensuojelun toimenpiteitä, otetaan asia keskusteluun vanhemman/vanhempien kanssa. Asiaa ei käsitellä ryhmässä. Ennen ryhmää vanhemmat allekirjoittavat sopimuksen (Vertti-ryhmänohjaajan käsikirja liite 2), jossa mainittu lastensuojelun ilmoitus velvoitteesta. Näitä tilanteita syntyy kuitenkin harvoin.

Ryhmän aikana syntyvät pulmatilanteet käsitellään ryhmänohjaajien palavereissa. Jos ryhmän ohjaajia on esim. aikuispsykiatriasta, lastensuojelusta ja perheneuvolasta mahdollistaa se asioiden monipuolisen käsittelyn.

Vertti-tiedottaminen ennen ryhmää. Kuinka saadaan perheitä ryhmään? Mitä kautta tiedottaa? Missä ilmoitella? Käytännön kokemuksia.

Vertti-ryhmien markkinointia on esitelty Vertti-ohjaajakäsikirjassa kappaleessa 6.2. jossa esittely mallia jota olemme käyttäneet käynnistäessämme ryhmiä. Siitä löytyy joitakin ajatuksia miten ryhmää voidaan markkinoida. Ohjaaja palautteissa ryhmien markkinointi on yksi haasteista. Tässä on yhden ohjaajan toteamus ryhmien markkinoinnista. *"Ryhmien kokoaminen ei saisi olla liian vaikeaa työntekijöille. Se on niin monesta palikasta kiinni, että siinä meinaa mennä välillä hermot. Sen ryhmän vetäminen on helppoa, kun se on kasassa".*

Kun on kyse uudesta toiminnasta on siitä tiedottaminen tärkeää. Yksi tapa käynnistää toimintaa on perustaa taustaryhmä, jossa tulisi olla niiden organisaatioiden edustajia, joilla asiakkaina perheitä. Taustaryhmän jäsenien kautta tietoa välittyy omaan organisaatioon. Myös ohjaajaryhmä voi markkinoida alkavaa ryhmää ja käydä kertomassa yhteistyötahoille alkavasta ryhmästä.

Yksi hyvä tapa tehdä markkinointia ovat sähköpostin välityksellä lähtevät ryhmämainokset, joita lähetetään yhteistyökumppaneille.

Tiedot alkavasta ryhmästä paikallislehtiin on myös yksitapa tehdä työmallia tutuksi. Asiaa auttaa jos lehteen saadaan ryhmästä juttu.

Ihmeelliset vuodet ryhmien kohdalla ovat ryhmät täyttyneet helposti eivätkä kaikki halukkaat ole mahtuneet mukaan. Helsingin perheneuvoloissa, joissa ryhmiä järjestetään ei ole ollut ongelmia löytää vanhempia ryhmiin.

Ehtiikö viikonloppukurssin to - su kaikki samat aiheet lapsiryhmissä kuin 10 kerran Vertti-ryhmissä

Perhekurssi mallista on Vertti-kirjassa lyhyt esittely (kappale 11). Kurssit rakentuvat kahdesta kolmen päivän (to-su) kurssijaksosta. Kurssin aikana ehdimme vanhempien ryhmässä käydä läpi vanhempien ryhmän teemat. Lastenryhmien osalta kaikkia ryhmäkertoja ei ehditä käymään läpi. Olemme myös perhekursseilla järjestäneet yhteisiä ryhmiä vanhemmille ja lapsille, joissa tehty yhdessä lastenryhmäohjelman harjoituksia. Palautteet yhteisistä ryhmäkerroista ovat olleet myönteisiä niin vanhemmilta kuin lapsilta.

Onko Vertti-ryhmiä kokeiltu myös muista sairaudesta kuin masennuksesta kärsivien vanhempien lapsille

Tiedämme, että Verttiryhmä mallista on otettu kyselytunti malli, Myyrmäen perheneuvolan avioeroryhmiin. Joillakin MS-liiton, perhekursseilla on käytetty myös kyselytuntimallia. Myös päihdehuollossa on ollut kiinnostusta Vertti-ryhmämallin soveltamisesta. Uskomme, Vertti-ryhmämallia voidaan soveltaa ryhmissä ja perhekursseilla, joissa ryhmää yhdistävä tekijä on vanhemmuutta rasittavat ongelmat vakavat sairaudet, päihdeongelmat, avioerot, jne. Nämä ovat ongelmia joista on vaikea puhua lapsille.

Vertti-ryhmämallissa lasten kysymykset vanhemmille ovat tapa löytää kanavia lasten ja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Lastenryhmän ohjaajat keräävät lapsilta kysymyksiä, jotka tuodaan vanhempien ryhmään. Vanhemmat miettivät ryhmässä vastuksia kysymyksiin. Vastausten pohtiminen ryhmässä vahvistaa ja valmentaa vanhemman valmiuksia kysymysten vastaamiseen. Keskustelemme myös mistä asioista lasten olisi hyvä tietää ja mitkä asiat kuuluvat vanhemmille. Kyselytunnin tavoite on luoda myönteinen kokemus. Näistä asioista voidaan puhua ja että niistä on myös tärkeä puhua. Ryhmän tavoitteena on lisätä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

Miten saadaan lapset tekemään kysymyksiä?

Vertti-ryhmätoiminnassa on tärkeää, että lapset saavat luvan puhua omista ja perheen asioista ryhmässä. Tärkeää on että vanhempi antaa tähän luvan. Alkuhaastatteluissa tämä asia kerrotaan vanhemmille ja mietitään yhdessä, miten luvan voisi antaa.. Tämä lupa pyydetään vielä vanhemmilta ensimmäisellä ryhmäkerralla yhteisesti. Kokemuksemme on että lapsilta tulee kysymyksiä. Vertti-kirjassa kuudennen ryhmäkerran kappaleessa on lasten tekemiä kysymyksiä. Lastenryhmäohjaajat voivat myös poimia kysymyksiä lasten keskusteluista. Jos jokin esimerkiksi vanhemman sairauteen liittyvä asia tulee esiin, voi ohjaaja kysyä olisiko tämä kysymys, joka voitaisiin viedä vanhemmille.

Sopivatko Vertti – ja Ihmeelliset vuodet –ryhmät myös nuoruusikäisille?

Vastaus: Vertti-ryhmiä on 7-9 ja 10–12 vuotiaille lapsille sekä heidän vanhemmilleen. Ihmeelliset vuodet –vanhemmuusryhmiä on 7-12 –vuotiaiden lasten vanhemmille.

Olisi mielenkiintoista kokeilla Vertti-ryhmämallia sovellutetusti myös nuoriin ja heidän vanhempiinsa. Perhekursseilla vanhimmat ryhmiin osallistuneet lapset ovat olleet 14 v. Kokemukset heidän osallistumisestaan ovat olleet myönteisiä. Parhaiten vanhempia lapsia saadaan juuri perhekursseille, joille koko perhe voi osallistua.

Missä ryhmiä toimii/miten niistä saa tietoa, jos oman organisaation sisällä niitä ei ole. Onko Folkhälsan "yhteinen instanssi", josta niitä voi kysyä?

IV-ryhmiä toimii Helsingin perheneuvolassa joka alueella ainakin yksi ryhmä joka syksy ja joka kevät.
Turun perheneuvolassa toimii IV-ryhmiä.

Folkhälsan, ADHD-keskus, Perhenurkkaus Tammisaaressa, Hus Peijas Lastenpsykiatrian pkl Tikkurilassa – näissä paikoissa on ollut ryhmiä, en tiedä onko nyt.

Projektimme (Vertti 2) on tuonut Ihmeelliset vuodet –mallin Suomeen ja pyrkinyt ryhmämallia levittämään viime vuodet. Nyt kun projektimme loppuu tämän vuoden lopulla, en tiedä kuka tulee koulutuksia järjestämään ja miten tulee ryhmämalli jatkossa leviämään. Olemme anoneet uutta projektirahoitusta RAY:ltä, mutta saamme tietää siitä vasta 18.12.2009.

Jos saamme uuden rahoituksen, niin tulemme järjestämään uusia koulutuksia ja mahdollisesti myös seminaareja asian tiimoilta.

Kannattaa seurata nettisivujamme vuoden alusta (www.otu.fi), sinne tulee tieto uusista projekteista.

Kyllä Folkhälsanista voi tietenkin kysyä järjestävätkö he ryhmiä, mutta en usko, että he mitenkään yleisesti organisoivat IV-toimintaa.
Vertti 1 hankkeessa olemme tehneet yhteistyötä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungeissa joissa tällä hetkellä on ryhmiä käynnissä. Tämän syksyn osalta ryhmät ovat jo käynnistyneet. Espoon Leppävaarassa, Vantaalla Myyrmäessä ja Korsossa sekä Helsingissä Helsingin pohjoisella alueella. Meiltä saatte näiden alueiden vetäjien yhteystietoja.

Kuvaileva kommentointi, onko käytetty ryhmässä vanhemmilla lapsilla? Vastaanotto? Onko tietoa taaperoikäisillä noin 1-2 –vuotiailla? Minkälaisia kokemuksia?

Vastaus: En ole vetänyt lasten ryhmää, jossa olisin käyttänyt IV-materiaalia mm. kuvailevaa kommentointia. Vanhemmuusryhmäämme osallistuneilla vanhemmilla on ollut korkeintaan 11-vuotiaita lapsia ja he ovat kertoneet, että kuvaileva kommentointi on toiminut hyvin, kun lapsi on esim. rakentanut jotain ja vanhempi on käyttänyt kuvailevaa kommentointia. Vanhemmista lapsista en tiedä.

Taaperoikäisistä 1-2 –vuotiaista en myöskään tiedä. Carolyn Webster-Stratton on kehittänyt uuden ryhmämallin myös taaperoikäisten vanhemmille, mutta en tunne tarkemmin ohjelman sisältöä.

Ihmeelliset vuodet – ohjelmasta ja eri ryhmämalleista löytyy todella paljon tietoa heidän kotisivuiltaan: www.incredibleyears.com

Mitä lapset tekevät kun vanhemmat ovat Ihmeelliset vuodet ryhmässä?
Eli onko lastenhoitajat?

Kyllä, lastenhoito on järjestetty ryhmän ajaksi. Tämä siksi, että vanhempien on helpompi osallistua ryhmään. Meillä on ollut 5 – 12 lasta ryhmissä (käytöshäiriöiset ja heidän sisarensa) ja hoitajia 2 – 4. Lastenhoitajia on hyvä olla riittävästi. Hoitajat tavataan ennen ryhmää ja he saavat infoa ryhmästä, käytöshäiriöstä ja miten toimia lasten kanssa ryhmässä. Hoitajat saavat itse suunnitella ohjelman, ja se on ollut yleensä toiminnallinen: leikkiä, pelejä, satuja, askartelua, ulkoilua yms. Koululaiset voivat halutessaan tehdä läksyjään. Ryhmässä tarjotaan välipala lapsille. Ryhmän jälkeen on hyvä aina käydä purkukeskustelu lastenhoitajien kanssa.

Lastenhoitajia olemme värvänneet mm. mol.fi sivuilla ilmoittamalla ja ammattioppilaitoksista. Heille on maksettu keikkapalkka.

Ideaalitilanne olisi, jos lastenhoitajat olisivat saaneet Dinosauruskoulutuksen ja voisivat käyttää Ihmeelliset vuodet – menetelmää lastenryhmässä. Tätä koulutusta järjestetään nyt syksyllä ensimmäistä kertaa Suomessa, Mielenterveysseuran toimesta.